

УДК 336.71.330.142.22

УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРОЮ КАПІТАЛУ БАНКУ

Масюк Ю.В., Самойленко І.О.

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

Стаття присвячена аналізу особливостей структури банківського капіталу та специфіці його формування. Акцентовано увагу на управлінні структурою банківським капіталом в умовах розвитку банківської системи України. Досліджено склад основного і додаткового капіталів банків. Проаналізовано структуру капіталів провідних українських банків станом на 2015 р. Визначено питому вагу власного капіталу в структурі сукупних капіталів комерційних банків.

Ключові слова: управління капіталом, власний капітал банку, основний капітал, додатковий капітал, субординований борг.

Постановка проблеми. Банківська система є найважливішою складовою фінансово-кредитної сфери державної економіки. Розвиток банківської системи є запорукою розвитку державної ринкової економіки тому, що банківська система є основою для забезпечення стабільної і безперебійної роботи народного господарства.

Кожен банк, який виступає в ролі суб'єкта господарювання банківської системи повинен бути конкурентоспроможним, надійним, та бути здатним до підтримки подальшого розвитку своєї діяльності. Перш за все у період нестабільної фінансової ситуації країни кожен окремих банк повинен забезпечити стабільну діяльність, прибутковість, та при цьому мати високу степінь довіри від клієнтів, а також впевненість кредиторів у фінансовій стійкості банку. Прийнято вважати, що головним показником стійкості є власний капітал банку, також він може свідчити про здатність до майбутнього розвитку.

Необхідно розуміти, що процес управління структурою капіталом банку слід розглядати як процеси: формування, використання, примноження капіталу банку, які мають вплив на фінансову стабільність в країні. Актуальність

проведення дослідження складових капіталу комерційних банків обумовлюється тим, що вони впливають на результати фінансової діяльності, а також на відношення до неї власників, інвесторів, кредиторів, конкурентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням структури капіталу займалися багато вчених серед яких такі видатні іноземні вчені, як Е. Гілл, Б. Едрадс, Дж. Едвін, Дж. Розмарі Кемпбелл, Е. Рід, Р. Котлер, Ж. Рнвуар, Г. Асхауер, Б. Бухвальд, П. Роуза. Але слід зауважити, що вчення не вітчизняних вчених важко примінити до сучасної банківської системи України, причиною є те, що більша частина висновків, які зроблені цими науковцями, економістами не співпадають з умовами діяльності комерційних банків України.

Головні проблеми даної теми досліджували і вітчизняні економісти та науковці: О.Д. Василик, О.В. Васюренко, А.С. Гальчинський, О.В. Дзюблюк, Т.Т. Ковальчук, А.М. Мороз, С.В. Мочерний, Д.В. Полозенко, М.І. Савлук. В розглянутих наукових роботах досліджені, передусім, проблеми капіталізації банківської системи України та пошуку можливостей її розв'язання, вивчен-

ня проблематики економічного змісту капіталу і не відображають в собі однозначної та повної відповіді на питання, які стосуються досконалої структури капіталу комерційних банків.

Важливо, щоб при проведенні дослідження структури банківського капіталу бралась до уваги не лише специфіка різних елементів банківського капіталу, та їх взаємозв'язки та взаємодія між собою. Дивлячись на наукові праці сьогодення, бачимо, що наукових праць, які б досліджували в комплексі економічну сутність капіталу банку, структуру позикового та власного капіталу банку, залучення депозитних і позикових коштів недостатньо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Не дивлячись на значну увагу видатних вчених до проблеми управління структурою капіталу банку у реальній практиці досі присутні певні проблеми, які не дають банкам в достатньому обсязі розширити свою діяльність і знизити ризики.

Постановка завдання. Визначити мету управління структурою капіталу банків, складу капіталу, і дослідити структуру капіталу комерційних банків.

Виклад основного матеріалу дослідження. При дослідженні особливостей управління, а на самперед формування, використання і нарощування капіталу Українськими банками, слід діяти відповідно до основних етапів розвитку та становлення української банківської системи, механізмів і заходів, які притаманні певному етапі розвитку банківського сектору.

Управління капіталом – це діяльність, яка відповідає за залучення грошових коштів від вкладників та інших кредиторів, визначення необхідного розміру і відповідної структури джерел із яких будуть залучені грошові кошти а також їх розміщення.

Існує два рівні управління ресурсами комерційного банку:

1. державний рівень (управління здійснюється через НБУ з використанням різних фінансових інструментів);

2. рівень комерційного банку (виконання вимог НБУ щодо нормативів) [5, с. 184-189].

Механізм управління структурою капіталу банків може бути визначено, як сукупність методів, інструментів управління та регулятивних правил, які використовуються суб'єктами в управлінському процесі і спрямовуються на забезпечення капіталізації банку в цілому. Для того, щоб чітко розподілити функціональні обов'язки суб'єктів управління а також методи якими вони будуть управляти капіталом банків необхідно виділити в механізмі управління структурою капіталом банків відповідні блоки та елементи. Всі блоки такого механізму складаються з окремих елементів, які, у свою чергу, підпорядковані йому та визначають зміст кожного окремого блоку.

Головною метою управління структурою банківського капіталу є залучення та підтримка в достатній кількості капіталу для того, щоб банківська установа мала можливість розширити діяльність та мати захист від ризиків. Масштаби активних банківських операцій, обсяг депозитної бази, максимальні кредити, спроможність залучення на фінансових ринках коштів, величина

відкритості валютної позиції і низка інших показників, що мають вагомий вплив на діяльність банку визначаються величиною його капіталу.

Вироблення стратегії та планування являються початком процесу управління, вони є фундаментом для стабільності у банківській діяльності та для мобілізації капіталу при умові швидкоплинного становища фінансового ринку. Це пошук рівноваги між банківськими силами і зовнішнім середовищем. Уміння стратегічно планувати значно понижують ризики, та слугують стабільному росту бізнесу у банківській сфері.

Власний капітал банку – це спеціально створені фонди і резерви, призначені для забезпечення його економічної стабільності та погашення можливих збитків, які перебувають у користуванні банку впродовж усього періоду його функціонування [5, с. 184-189].

Для того щоб управління власним капіталом було ефективним банки повинні визначати шляхи для його нарощення. Для нарощення капіталу використовують внутрішні та зовнішні джерела фінансування [2, с. 98]. Але за умов нестабільності в країні у більшості банків недостатньо прибутків, і на даному етапі постає вибір джерела фінансування. Перш за все слід звертати увагу на специфіку банківської установи, її фінансовий стан. Проте для більшості банків України вирішенням даної проблеми стає примноження власного капіталу за допомогою залучення інвестицій до статутного капіталу або запозичення коштів на умовах субординованого боргу.

До банківського капіталу входять два рівні: основний (капітал першого рівня) та додатковий (капітал другого рівня). Беручи за основу основний та додатковий капітал розраховують регуляторний капітал банку.

Найстабільнішою частиною власного капіталу банку є основний капітал, він включає такі складники:

а) фактично сплачений зареєстрований статутний капітал;

б) розкриті резерви, створені або збільшені за рахунок нерозподіленого прибутку (резерви, оприлюднені банком у фінансовій звітності), зокрема такі:

1) дивіденди, спрямовані на збільшення статутного капіталу;

2) емісійні різниці – сума перевищення доходів, отриманих від первинної емісії власних акцій та інших корпоративних прав, над їхнім номіналом;

3) резервні фонди, що створюються згідно із законами України;

4) загальні резерви, що створюється під невизначений ризик під час проведення банківських операцій;

5) прибуток попередніх років;

6) прибуток попередніх років, що очікує затвердження [6, с. 234-238].

Ці складові можуть включатись до основного капіталу лише при погодженні з критеріями: відрахування до резервів і фондів здійснюється з прибутку після сплати податків або з неоподаткованого прибутку, який скориговано на всі необхідні податкові зобов'язання; в оприлюднених звітах банку відображено для чого необхідні резерви і фонди та рух коштів за ними; фонди

які знаходяться під контролем банку для необмеженого і швидкого покриття ними збитків; при покритті всіх збитків з резервів та фондів операції обов'язково проводяться через бухгалтерські рахунки прибутків і збитків.

Загальну суму основного капіталу знаходять враховуючи величину можливих збитків за невиконаними зобов'язаннями контрагентів і зменшують на суми:

- недосформованих резервів під можливі збитки за: кредитними операціями; операціями з цінними паперами; дебіторською заборгованістю; простроченими (понад 30 днів) та сумнівними до отримання нарахованими доходами за активними операціями банку; коштами, розміщеними на кореспондентських рахунках у банках, які визнано банкрутами, які перебувають в процесі ліквідації за рішенням уповноважених органів або зареєстровано в офшорних зонах;

- нематеріальних активів за мінусом суми зношеності;

- капітальних вкладень у нематеріальні активи;
- збитків попередніх років і поточного року [6, с. 236].

Не постійною складовою капіталу являється додатковий капітал, його вартість може змінюватися. Складові додаткового капіталу в Україні регулює Національний банк України, він визначає та затверджує список складових для включення до додаткового капіталу, а також умови та порядок такого включення. За умови затвердження НБУ додатковий капітал банку може включати:

- резерви під стандартну заборгованість інших банків;

- резерви під стандартну заборгованість клієнтів за кредитними операціями;

- результат переоцінки статутного капіталу з урахуванням індексу девальвації чи ревальвації гривні;

- результат переоцінки основних засобів;
- прибуток поточного року;

- субординований борг, прирівняний до капіталу [6, с. 237].

До субординованого капіталу входять кошти, які залучені від юридичних осіб (резидентів і нерезидентів) в національній та іноземній валюті на умовах субординованого боргу. Отже, субординованим боргом є звичайні незабезпечені капітальні боргові інструменти, їх не можна вилучити з банку раніше, чим через п'ять років, а якщо банк збанкрутував або ліквідується, грошові кошти інвестору повернуться після повернення боргу усім іншим кредиторам.

Кошти, залучені на умовах субординованого боргу, включають до капіталу банку після отримання дозволу НБУ за їх відповідності критеріям:

- є незабезпеченими, субординованими і повністю сплаченими;

- не можуть погашатися з ініціативи власника;
- можуть вільно використовуватися для покриття збитків без пред'явлення банку вимоги про припинення торговельних операцій;

- можливість відстрочення виплат за відсотками, якщо недостатній рівень прибутковості банку не дозволяє здійснити такі виплатичасно [4, с. 333-337].

Для капіталу другого рівня існують обмеження, так його величина не може перевищувати,

ніж 100% основного капіталу, а субординований капітал не може бути більший за 50% основного капіталу.

Регулятивний капітал визначають як суму основного і додаткового капіталу (за мінусом балансової вартості частки активів) та використовується для розрахунку достатності банківського капіталу в цілому [3, с. 164-169.].

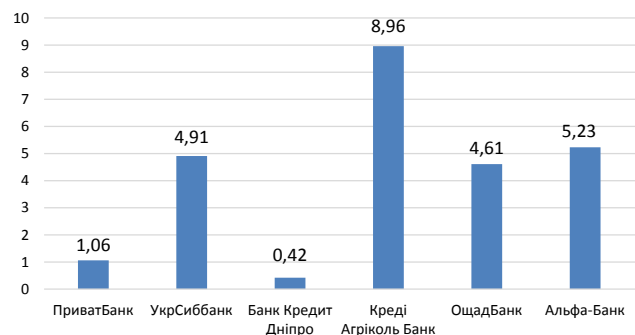
Розглянемо структуру капіталів комерційних банків в таблиці 1.

Таблиця 1
**Капітал комерційних банків України
станом на 2015 р., тис. грн.**

Банки	Власний капітал	Зобов'язання	Всього капіталу
ПриватБанк	27510	231101	2586111
УкрСиббанк	1869045	36215229	38084274
Банк Кредит Дніпро	31795	7503617	7535412
Креді Агріколь Банк	2082432	21156084	23238516
Державний Ощадний банк України	7340404	151792607	159133011
Альфа-Банк	2254108	43128124	43128124

В розглянутих комерційних банках найбільші суми мають зобов'язання, тому що банки формують ресурси які необхідні їм зверх власного капіталу для здійснення нормальної діяльності, забезпечення ліквідності та одержання доходу. На основі даної таблиці побудуємо діаграму в якій розглянемо частку власного капіталу в структурі капіталів банків.

З рис. 1 бачимо, що кожен банк самостійно визначає частку власного капіталу у валюті балансу, головною проблемою планування капіталу банку є вибір значення співвідношення між власним капіталом та зобов'язаннями. З одного боку, чим більше це співвідношення, тим вищий рівень надійності банку. З іншого, чим більша частка зобов'язань у загальній сумі ресурсів банку, тим буде вищою прибутковість капіталу. Розмір власного капіталу вказує на надійність функціонування банку, тому повинен бути приблизно в межах 8-10%, а серед досліджених нами комерційних банків такий показник має лише один банк – Креді Агріколь Банк. Однією з вимог, яку висуває НБУ до комерційних банків, є підвищення рівня капіталізації, який сприяє збільшенню рівня фінансової стабільності і надійності банківської системи України в цілому [1].

**Рис. 1. Частка власного капіталу
в структурі сукупних капіталів комерційних банків
станом на 2015 р., %**

Висновки з проведеного дослідження. Отже, на нашу думку головною метою процесу управління структурою банківського капіталу є залучення та підтримка необхідної кількості капіталу для того, щоб кожен банк міг розширювати діяльність та створити захист від ризиків. Від величини капіталу залежать кількості активних банківських операцій, обсяг бази для депозитної діяльності, можливість запозичення коштів на фінансових ринках, максимальні кредитні розміри, степінь відкритості валютної позиції і низка інших показників, що можуть істотно впливати на банківську діяльність.

До банківського капіталу входять основний (капітал першого рівня) і додатковий (капітал другого рівня) капітали. На основі цих показників розраховують регуляторний капітал банку.

Складові основного капіталу:

а) фактично сплачений зареєстрований статутний капітал;

б) розкриті резерви, створені або збільшені за рахунок нерозподіленого прибутку.

До додаткового капіталу банку включають: резерви під стандартну заборгованість інших банків, резерви під стандартну заборгованість клієнтів за кредитними операціями банків, результат переоцінки статутного капіталу з урахуванням індексу девальвації чи ревальвації гривні, результат переоцінки основних засобів, прибуток поточного року, субординований борг.

Капітал комерційних банків складається із власного капіталу і зобов'язань. Співвідношення між власним капіталом і зобов'язаннями в банках різняться між собою, так як банки самостійно визначають частку власного капіталу у валюті балансу.

Список літератури:

1. Коваленко Банківські операції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.readbookz.com
2. Ван Хорн Дж. К. Основи фінансового менеджмента / Дж. К. Ван Хорн, Джон М. Вахович. [пер. с англ.]. [11-е видання]. – К.: Видавництво «Вільямс», 2001. – 992 с.
3. Латишева І. Л. Узагальнення методичних підходів до аналізу структури капіталу / І. Л. Латишева // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2013. – № 2. – С. 169-181.
4. Ткачук Н. М. Субординований борг як зовнішнє джерело поповнення власного капіталу банку [Електронний ресурс] / Н. М. Ткачук // Університетські наукові записки. – 2006. – № 1. – С. 333-337. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2006_1_56
5. Фостяк В. В. Особливості побудови механізму управління капіталом банків / В. В. Фостяк // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. – № 2. – С. 184-189.
6. Юшко С. В., Лугова А. Критичний аналіз економічної сутності поняття «Капітал підприємства» / С. В. Юшко, А. Лугова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2013. – № 36. – С. 234-238.

Масюк Ю.В., Самойленко І.О.

Днепропетровский государственный аграрно-экономический университет

УПРАВЛЕНИЕ СТРУКТУРОЙ КАПИТАЛА БАНКА

Аннотация

Статья посвящена анализу особенностей структуры банковского капитала и особенности его формирования. Акцентировано внимание на управлении банковским капиталом в условиях развития банковской системы Украины. Исследован состав основного и дополнительного капиталов банков. Проанализирована структура капиталов ведущих украинских банков в 2015 г. Определен удельный вес собственного капитала в структуре совокупных капиталов коммерческих банков.

Ключевые слова: управление капиталом, собственный капитал банка, основной капитал, дополнительный капитал, субординированный долг.

Masiuk Y.V., Samoilenko I.O.

Dnipropetrovsk State Agrarian and Economic University

CORPORATE GOVERNANCE OF BANK EQUITY

Summary

The article is concerned with analysis of the Bank capital's structural features and specific nature of its formation. Attention is focused on the Bank capital management in the conditions of Ukraine's banking systems development. Explored the structure of basic bank capital and supplementary bank capital. Analysed the structure of capitals of leading Ukrainian banks as of 2015. Defined proportion of equity in the structure of the total capitals of commercial banks.

Keywords: capital management, bank stock, fixed capital, additional capital, Subordinated Debt.